

DE ZEVENTIG BOEKEN

Vragen en antwoorden 2

► INTERVIEW MET ANDRÉ PIET
GOEDBERICHT.NL

BASEN: HET KANTELPUNT IN DE
GESCHIEDENIS VAN DE MENSHEID

2021-2022 dezeventigboeken.nl

De Zeventig Boeken

Vragen en antwoorden 2

De Zeventig Boeken

Vragen en antwoorden 2

Wolter Brakshoofden

Evangelie
**OM
NIET!**

Colofon

Titel: De Zeventig Boeken

© 2021 Wolter Brakshoofden, dezeventigboeken.nl

Alle rechten voorbehouden

Verschijningsdatum: Juni 2021

Uitgever: Stichting Evangelie Om Niet, Papendrecht

Samenstelling & vormgeving: evangelieomniet.nl

In samenwerking met Ciska Drijver-van Rossum

ISSN 2772 5308

NUR 707

Q & A

Pasen, het kantelpunt in de geschiedenis van de mensheid.
Een vraaggesprek van Wolter Brakshoofden met André Piet, de
beheerder van goedbericht.nl.

Onderwerpen:

1. Was Adams ongehoorzaamheid een verrassing voor God? 9
2. ‘De moederbelofte’? 11
3. Het Evangelie in de sterren 12
4. Hoe wist de Heer dat Hij zou sterven en opstaan? 13
5. Voorbeelden van voorzeggingen en typen 15
6. Waarom is het sterven van de Heer de basis van het Evangelie? 17
7. Wat betekent het dat Christus stierf voor onze zonden? 18
8. Droeg Jezus plaatsvervangend de straf voor onze zonden? 18
9. Hoezo “om onze overtredingen werd Hij doorboord”? 19
10. Hoe moeten we 1 Petrus 2:24 lezen (“die onze zonden op het hout droeg”)? 20
11. Was Jezus’ sterven het offer? 22
12. Wat is “de losprijs” en aan wie werd deze betaald? 22
13. *All inclusive!* 24
14. Hoezo “voor Joden een aanstoot en voor de heidenen een dwaasheid?” 24
15. Een ‘onsterfelijke ziel’? 25

16. Redder van iedereen! **25**
17. **“Gepredikt aan de geesten in de gevangenis?”** 1 Petrus 3:19
27
18. Wat is ‘dood’? **28**
19. Goede vrijdag? Twee nachten in het graf? **30**
20. Waarom mocht Maria Jezus niet aanraken direct na de opstanding? **32**
21. De opstanding van Christus als eersteling **32**
22. **“Ieder in zijn eigen rangorde.”** **33**
23. Het teniet doen van de dood = de levendmaking van allen!
33

De Bijbelteksten komen uit de NBG-vertaling.

Interview met André Piet

Wolter: We willen een vraag- en antwoordsessie doen, waarin het thema Pasen is. Dank je wel dat we dat hier mochten doen.

André: Hartelijk welkom in dit huis!

Wolter: En ik stel voor dat we snel gaan beginnen, want het belangrijkste is dat we Gods Woord openen en ons laten verwonderen wat Hij ons allemaal te vertellen heeft. Dus André, als je er klaar voor bent ...

André: Ik ben geheel gereed!

Wolter: Dan ga ik jou bestoken met allerlei vragen, die ik van tevoren heb opgesteld.

André: Ik ben erg benieuwd, wat we zo allemaal ter sprake gaan brengen.

Wolter: Oké, ons thema is Pasen, dat zei ik al. Pasen is als het ware het kantelpunt in de geschiedenis voor de mensheid. De Here is gestorven aan het vloekhout. Hij was een paar dagen in het graf en God, de Vader, heeft Hem opgewekt. En dat veranderde alles voor de mensen. Daarom wil ik beginnen met een soort algemene vraag, ter inleiding van het thema.

In Romeinen 5:18 lezen we dat “één daad van overtreding” – het gaat daar om Adam – “voor alle mensen tot veroordeling is gekomen”. En dat het ook zo, door “één geloofsdaad van gerechtigheid” – het gaat hier om onze Heer – “voor alle

mensen tot rechtvaardiging ten leven is gekomen”. Mijn inleidende vraag gaat over die ene daad van Adam: Had God, toen Adam en Eva van de vrucht aten, waardoor de zonde de mensenwereld binnenkwam, dat voorzien? Of was die gebeurtenis een verrassing en moest God overgaan op ‘plan B’? Of laat ik het even anders vragen: Paste de keuze die Adam en Eva maakten, om van de vrucht te eten van kennis van goed en kwaad, precies in het plan van God? En was de oplossing er al voordat alles geschapen werd?

André: Ja, dat is een heel boeiende vraag. En ik denk dat voor veel christenen de gedachte is van: het is mij destijds ook zo verteld. ‘Toen – ooit in de Hof van Eden – is er iets misgegaan, en dat was helemaal niet de bedoeling, en daardoor moest God inderdaad’ – men formuleert het misschien anders – ‘op plan B overschakelen’. Maar die gedachte, als je daar even over doordenkt, brengt een godsbeeld met zich mee dat volkomen náást dat van de Bijbel ligt. Want God is dan geen God meer die alwetend is, maar een God die Zich laat verrassen, en dus niet van tevoren wist hoe het zou gaan. Dat is dus een duidelijke aantasting van Zijn alwetendheid, dan is Hij niet werkelijk GOD, dan heeft Hij niet de regie in handen. En als je erover nadenkt dat God niet de regie in handen heeft – en dat er allerlei dingen ‘mis’ kunnen gaan – dan is dat niet erg veelbelovend voor de toekomst, zal ik maar zeggen.

Wolter: Precies! Ik stelde die vraag om in ieder geval vast te stellen, dat óók op dit moment de dingen die er gebeuren, volkomen in Gods hand zijn.

André: Eigenlijk gaan we daar op voorhand van uit als je de Bijbel kent, als je God kent. Hij is een Vader en Hij is ook werkelijk GOD, bij Hem gaat er nooit iets mis! In de Schrift zijn er zoveel teksten en personen die dat allemaal naar voren brengen en dat is een rotsgrond. Als we dát niet weten, dan zijn we gewoon, met recht, ‘aan de goden overgeleverd’.

Wolter: Ik wil toch nog heel eventjes bij Adam en Eva blijven, want in Genesis 3 lezen we iets heel interessants. Daar lezen we dit: “Daarop zeide de Here God tot de slang: Omdat gij dit gedaan hebt, zijt gij vervloekt onder al het vee en onder al het gedierte des velds; op uw buik zult gij gaan en stof zult gij eten, zolang gij leeft.” ^{Gen.3:14} En dan gaat het mij in het bijzonder om vers 15: “En Ik zal vijandschap zetten tussen u en de vrouw, en tussen uw zaad en haar zaad; dit zal u de kop vermorzelen en gij zult het de hiel vermorzelen.”

Klopt het dat God, direct nadat Adam en Eva gegeten hadden, hier eigenlijk een belofte uitspreekt? En, zo ja, kun je dan misschien een toelichting geven? Wat betekent die belofte dan?

André: Als je het heel strikt bekijkt, is dit niet zozeer een belofte. Want hier wordt niet de *mens* aangesproken, maar de *slang*.

Men noemt deze tekst altijd ‘de moederbelofte’, maar dat is meer een theologische aanduiding. Je spreekt ook wel van het “Proto-Evangelie”, het eerste Evangelie. Dat klopt in zoverre dat de overwinning op de slang – zijn nederlaag – wordt aangezegd, en dat is een belofte voor de mensheid, dat is waar. Maar strikt genomen is dit niet eens zozeer een belofte voor de

mens, want hier wordt tegen de slang gezegd: ‘Je zult het onderspit delven, jouw kop zal vermorzeld worden’. Hoewel de weg daar naar toe er één zal zijn van schijnbare overwinning, want hij zou “de hiel van het zaad van de vrouw vermorzelen”. En dat betekent dus dat het beloofde Zaad, *die Ene*, zou gaan komen. In feite dus al een aanwijzing voor de Messias en diens hiel zou vermorzeld worden. Dat wil zeggen: in Zijn weg, in Zijn wandel, zou Hij aangevallen worden, een dodelijk slachtoffer worden. Maar juist door dat dodelijk slachtoffer, zou de kop van de slang worden vermorzeld. Dus het idee is: het Zaad van de vrouw zou komen, Hij zou ogenschijnlijk overwonnen worden, maar juist dát zou de fatale slag worden aan de slang.

Ik vind het trouwens geweldig hoe deze aanzegging zo de basis is van heel de Bijbelse waarheid, maar ook ver daarbuiten, want heel de sterrenwereld getuigt ervan.

“De hemelen vertellen Gods eer,
en het uitspansel verkondigt het werk zijner handen;
de dag doet sprake toestromen aan de dag,
en de nacht predikt kennis aan de nacht.
Het is geen sprake en het zijn geen woorden,
hun stem wordt niet vernomen:
toch gaat hun prediking uit over de ganse aarde
en hun taal tot aan het einde der wereld.”^{Ps.19:2-5}

Dat is fenomenaal! Hoe onder de volkeren deze aanzegging ook heeft voortgeleefd en hoe God dat ook gedemonstreerd heeft aan de sterrenhemel, in al die decanen en sterrenbeelden.

[De sterrenhemel spreekt niet van *ons* leven – dat willen horoscopen ons laten geloven – maar van *God*seer en van *Zijn* werk.¹]

Dan zie je het Zaad van de vrouw; en dan zie je de slang, de slangenhouder en het slachtoffer ... Nou ja, eigenlijk aan heel de sterrenhemel is deze boodschap, die in Genesis 3:15 te vinden is, ter illustratie te vinden. Dus elke nacht staat dit Evangelie aan de hemel en dat is toch geweldig! Het is een prachtig onderwerp.

Wolter: Zo had ik het eigenlijk nooit gezien, mooi. Misschien moet je daar een andere keer nog maar eens wat dieper op ingaan.

André: Ja, want ik zeg het natuurlijk een beetje kort door de bocht, hoe dat nu aan de sterrenhemel te zien is. Maar wat de oorsprong is van die sterrenbeelden, daar is veel meer over te vertellen. Wat zo frappant is, is dat aan de sterrenhemel juist deze thema's van 'het Zaad van de vrouw' en 'de slang' en 'de kopvermorzeling' et cetera, allemaal terug te vinden zijn. Heel merkwaardig, bizar haast. Maar aan de andere kant: we hebben het nu over het begin van de mensheid. Dus het is eigenlijk ook wel weer logisch dat God dat ook aan de volkerenwereld, en aan het nageslacht van het eerste mensenpaar, bekend heeft gemaakt.

Wolter: Inderdaad, heel bijzonder.

Ik wil even een stap maken in de tijd. Hoe wist de Heer, toen Hij rondliep op aarde, dat Hij zou sterven, in het graf zou zijn en dat God, de Vader, Hem zou opwekken? Sprak Hij daar ook

echt met Vader over? En dan bedoel ik, hadden ze gesprekken of gebruikte Hij de Schriften en maakte de geest van God duidelijk wat daar stond?

André: Dat is een heel goede vraag.

Hoe Jezus van Nazareth – laten we Hem zo noemen (ik bedoel: in Zijn aardse verschijning) – is opgegroeid als jongen. Hij groeide op – dat lees je ook – “in wijsheid en inzicht”. En als twaalfjarige jongen was Hij al zó intensief bezig met de Schriften, dat zelfs de schriftgeleerden daar in Jeruzalem, versteld stonden van Zijn kennis van zaken, maar ook van Zijn inzicht, de verbanden die Hij zag.

We lezen eigenlijk nooit in de Bijbel, dat Jezus onderwezen is door directe communicatie met de hemel. Ik bedoel daar dus dit mee – wat jij zojuist ook suggereerde – : dat God tot Hem sprak door middel van dromen of dat Hij direct sprak tot Hem, dat die communicatie zo is verlopen. Je leest natuurlijk wel bij één of meerdere gelegenheden, dat er een stem uit de hemel klonk. Dat was bij Jezus’ doop het geval en later ook bij de verheerlijking op de berg, maar voor de rest lezen we dat niet. In Hebr. 10 wordt gezegd van de Messias dat Hij zegt – en dat is dan weer geciteerd uit de Psalmen – : “Toen zeide Ik: zie, hier ben Ik – in de boekrol staat van Mij geschreven – om uw wil, o God, te doen.” ^{Heb.10:7 [NBG]}

Dus Hij heeft zich herkend in de boekrollen, in de Hebreeuwse profeten, dat wat er geschreven stond. En daar is Hij zo enorm intensief mee bezig geweest, en Hij heeft zo’n geweldig inzicht gehad. Dus Hij wist wie Hij was en wat Hem te doen stond. Hij wist: ‘Ik ben voorzegt’ en Hij had fenomenale kennis. Maar

ook vooral inzicht, wijsheid in die Schriften, en het Woord is voor Hem ook de leidraad geweest.

Eigenlijk is dat de enige aanwijzing in de Bijbel, die de Bijbel zelf aanreikt, voor Jezus' kennis van zaken en waarom Hij wist wat Hem te doen stond. Gewoon vanwege Zijn inzicht dus in de Schriften.

Wolter: En dat betekent dat de Schriften voldoende zijn. Ook voor ons vandaag de dag, om inzicht te krijgen en wijsheid te ontvangen. Maar dat moet je gegeven zijn, hè?

André: Ja, het komt via de Schrift tot ons en dat moet je ook gegeven zijn, daar ben ik heel diep van overtuigd. Dus in die zin is Hij daarin ook voor ons een geweldig voorbeeld van geloof. Geloof in *dat wat er staat geschreven*, want dat Woord was voor Hem de leidraad, maar voor ons ook. Ik bedoel: wat hebben wij anders dan dat? Buiten de Schriften om is er geen Godsspraak, geen direct onderwijs. Hoe weten we Zijn wil, anders dan door dat wat er staat geschreven? En dan bedoel ik ook echt het origineel natuurlijk, niet dat wat via vertalingen tot ons gekomen is want dat is feilbaar, maar dat is een ander verhaal.

Wolter: Goed om te beseffen.

Kun je misschien wat voorbeelden geven uit de Schriften – uit wat wij ‘het Oude Testament’ noemen – waarin de Heer misschien wel heeft gelezen en gedacht: hé, dat gaat over Mij, dat is Mijn missie, dat is Mijn weg en die weg zal Ik gaan. Dat mogen profetieën zijn of gewoon geschiedenissen, want eigenlijk spreekt elke bladzijde over Hem natuurlijk.

André: Ja, dat kan niet missen want “al de Schrift spreekt van Hem”. ^{Joh.5:39} En Hij zegt ook: “Mozes heeft van Mij geschreven, de Schrift is het die van Mij getuigenis geeft.” ^{Joh.5:46} En vanaf de eerste bladzijde tot aan de laatste is dat zo.

Er springen wel bepaalde passages uit, omdat die zo expliciet zijn. Bekend is Jesaja, die zo heel duidelijk spreekt over Zijn verschijning als “het Lam van God”. Als “de Man van smarten”, ^{Jes.53:3} die zichzelf liet slachten als een Lam ter slachting. ^{Jes.53:7}

En ook over Zijn opstanding in Psalm 16 en Psalm 22.

Nou ja, er zijn heel veel Schriftgedeelten die er uitspringen. Het is eigenlijk elk hoofdstuk, elke bladzijde, raak. Direct of indirect. En ook allerlei illustraties: denk aan het offer dat Abraham bracht, dat wat er gebeurde met zijn zoon Isaak. Het feit dat hij Isaak kreeg, was in wezen al een illustratie van het beloofde Zaad van Abraham; uit een verstorven lichaam kwam tóch nieuw leven voort. Maar toen Abraham Isaak moest offeren, moest hij naar het gebergte van Moria, waar later de tempel zou komen te staan. En daar heeft hij zijn zoon geofferd. Op de derde dag kreeg hij zijn zoon weer, bij wijze van spreken “als uit de doden” terug. ^{Gen.22:4; Heb.11:13, 19}

De Zoon van Abraham, dat is bij uitstek een aanduiding van de Messias. Zo begint ook het Matteüs evangelie. “Het geslachtsregister van Jezus Christus: de Zoon van Abraham, de Zoon van David.” ^{Mat.1:1}

En als je dat relaas leest over wat er gebeurde met Isaak, ^{Gen. 22:1-14} zo’n geschiedenis! Maar ja, daar kunnen we beter niet aan beginnen, dat is te veel om op te noemen. Laten we het hierbij houden. Heel de Schrift getuigt van Hem!

Wolter: Dit waren de inleidende vragen en ik wil nu overgaan naar het sterven, de dood en de opstanding van de Heer. De eerste is deze: Waarom is het sterven van de Heer de basis van het Evangelie? En waarom zouden we het sterven altijd in combinatie met de opstanding bedenken?

André: Ja, het is opvallend dat van oudsher, in de christelijke theologie en onder christenen, een enorme focus ligt op het *sterven* van Jezus. En op zichzelf genomen kan daar niks mis mee zijn. Maar zonder de connectie met de *opstanding* – wat jij zojuist al aangaf – mis je de clou. Want Hij stierf juist óm te kunnen opstaan. Hij stierf om *de dood te overwinnen*, en dat is de basis.

Het is trouwens ook opmerkelijk dat de Here Jezus – we hadden het er al over – wist wat Hem te doen stond. En je leest dan dat Hij naar Jeruzalem toegaat, en dan waarschuwt en voorzegt Hij ook al dat Zijn volksgenoten Hem zouden overleveren. En iedere keer als Hij spreekt over Zijn sterven, dan doet Hij dat in combinatie met dat Hij ten derde dage zou opstaan uit de doden.

Dus ook Jezus sprak altijd met twee woorden; Hij zou *sterven*, jawel, maar Hij zou daarna *opstaan* uit de doden. En dat is nu juist waar het eigenlijk allemaal om gaat. Want zou Hij niet opgewekt zijn, dan is – zoals Paulus zegt – “onze prediking zonder inhoud” en “zonder inhoud is ook het geloof”. Dat schrijft hij aan de Korintiërs.

“En indien Christus niet is opgewekt, dan is immers onze prediking zonder inhoud, en zonder inhoud is ook uw geloof.

Dan blijken wij ook valse getuigen van God te zijn, want dan hebben wij tegen God in getuigd, dat Hij de Christus opgewekt heeft, die Hij toch niet heeft opgewekt, indien er geen doden opgewekt worden. Immers, indien er geen doden opgewekt worden, dan is Christus ook niet opgewekt; en indien Christus niet is opgewekt, dan is uw geloof zonder vrucht, dan zijt gij nog in uw zonden.” ^{1Kor.15:14-17}

We hebben een *opgewekte Christus* en wat is daar zo geweldig aan? Hij stierf en Hij kwam in het graf terecht, maar dat was de inleiding, het gaat om Zijn opstanding!

Wolter: Absoluut, we hebben een levende Heer!

In 1 Korinthe 15:3 staat dat Christus stierf ‘ten behoeve van onze zonde’. Wat betekent dat?

André: Ik had het zojuist al eventjes over christelijke theologie. Dit is ook zo’n term die altijd op een bepaalde manier wordt opgevat. Velen van ons zijn groot geworden met de christelijke leer dat Jezus moest sterven. En dan zeggen ze: ‘Hij moest sterven om onze zonden’.

De meeste mensen binnen de orthodoxie gaan ervan uit – en dat wordt eigenlijk ook niet ter discussie gesteld – dat Jezus stierf om *de straf* die God had uitgesproken over de zonde. Er wordt gewoon verondersteld dat Hij stierf om ‘de straf te dragen’, *plaatsvervangend* voor ons.

Dus Jezus stierf, waarom? Omdat God rechtvaardig is en de zonde moest straffen en Hij heeft Gods oordeel daarover gedragen.

Maar het gekke is, dat stáát er helemaal niet. Hij stierf *om onze zonde*, maar niet om ‘*de straf* op onze zonde te dragen’. Dat staat nergens in de Bijbel.

Hij stierf om ons van onze zonden te *bevrijden*². En dat doet Hij door nieuw leven aan het licht te brengen.^{2Tim.1:10} En dan zie je weer wat net al even ter sprake kwam: Hij stierf, ja ...

Waarom? Om op te kunnen staan uit de doden. En door op te staan uit de doden, bracht Hij nieuw leven aan het licht. En dat is een leven dat de zonde achter zich heeft. Dus Hij stierf voor onze zonden, om ons daarvan te bevrijden.

Wolter: Dan ga ik toch nog even een vraag stellen die je vaak tegenkomt. En dat is vanuit Jesaja 53, want daar staat in vers 5: “Maar om onze overtredingen werd hij doorboord, om onze ongerechtigheden verbrijzeld; de straf die ons de vrede aanbrengt, was op hem, en door zijn striemen is ons genezing **geworden.**” Kun je die tekst dan toelichten in verband met wat je net hebt gezegd?

André: Ja, want dit wordt inderdaad nog wel eens een keer – ik heb het al vaak vernomen – ertegenin gebracht. En op zich, die tegenwerpingen snijden hout. Kijk, men legt het zo dan uit: ‘Om *de straf* op onze overtredingen te dragen, werd Hij doorboord’, **maar** ook dat staat er niet.

“Om onze overtredingen werd Hij doorboord.” Dat wil zeggen: het waren de overtredingen van Israël – want daar gaat het in Jesaja 53 over (denk aan het *Sanhedrin*³, dat gewoon het recht met voeten trad en Hem op misdadige wijze aan het kruis bracht) – waardoor Hij aan het kruis werd geslagen. Dus om

hún overtredingen ... ze hebben Hem overgeleverd aan Pilatus en ook gevraagd of Hij ter dood gebracht zou worden. En díe straf was op Hem.

En wat men altijd denkt het was ‘de straf om onze overtredingen die Hij droeg’, en het was ook ‘de straf die God op Hem legde’ die Hij droeg ... Nee, het was de straf die *mensen* uitspraken – of, meer specifiek, Pilatus – waardoor de doodstraf werd voltrokken, en die was op Hem.

En je leest trouwens in het vers daarvoor, Jesaja 53:4, dat Israëel straks ook tot erkenning zal komen. Dat ze zullen zeggen: “... wij echter *hielden Hem* voor een geplaagde, een door God geslagene en verdrukte”, en dan staat er “**maar om onze overtredingen werd Hij doorboord**”.

Dus het idee is *juist niet* dat Hij door God gestraft is; dat dächt Israëel en daarom hebben ze Hem ook verworpen. Dus ook dat is weer zo’n tekst, die op die manier dan bezien wordt. En men kan eigenlijk ook niet eens meer anders. Dat is zo *geframed*, dat men het niet anders meer kàn uitleggen, lijkt wel.

Volter: Wat ik heel mooi vind is de context die je nu meegeeft: lees een aantal verzen ervoor. Hierdoor wordt meteen duidelijk **wat er met “om onze overtredingen” bedoeld** wordt. In Jesaja 53 gaat niet over de mensheid, het gaat om het volk, diegenen die Hem dat hebben aangedaan.

Een andere test die ook vaak wordt genoemd is 1 Petrus 2:24. Ik begin even bij vers 23: “... die geen zonde gedaan heeft en in wiens mond geen bedrog is gevonden; die, als Hij gescholden werd, niet terugschold en als Hij leed, niet dreigde, maar het overgaf aan Hem, die rechtvaardig oordeelt; die zelf onze

zonden in zijn lichaam op het hout gebracht heeft (Herziene Statenvertaling: Die Zelf onze zonden in Zijn lichaam gedragen heeft op het hout), opdat wij, aan de zonden afgestorven, voor de gerechtigheid zouden leven; en door zijn striemen zijt gij genezen.”

Dat is ook zo'n tekst, die men graag naar voren brengt om te 'bewijzen' dat God toornig was en dat Zijn toorn gestild moest worden op de Zoon in plaats van op ons, dus plaatsvervangend. Kun je ook nog iets over deze tekst zeggen?

André: Nou, ook daarvan denkt men in het algemeen dan weer: Hij heeft 'de straf op onze zonden' gedragen, maar dat staat er niet. Hij droeg onze zonden, ook in de zin van: Hij verdroeg onze zonden. Het waren de zonden van het volk, meer specifiek, Israël. Maar in feite ook de wereld, die daarin betrokken werd: de Romeinen. Die zonden *droeg* Hij, want die brachten Hem aan het kruis en die *verdroeg* Hij ook. En dat is dus heel wat anders dan 'het dragen van *de straf van God* om onze zonden'.

Ik bedoel: men denkt er allerlei dingen bij, die er gewoon niet staan, en die de tekst dan ook eigenlijk alleen maar onduidelijker maakt. Want het hele idee van 'God, Die de zonde *moest straffen*, omdat Hij anders *niet zou kunnen vergeven*', dat is totaal *niet* een Bijbelse gedachte.

Trouwens God hoeft dan ook niks meer te vergeven. Het idee is altijd van: 'Ja, Hij moest straffen anders kan Hij niet vergeven'. Maar als God *genoegdoening*⁴ – want zo spreekt men daar dan over – vond in het feit dat Jezus stierf, en dat daarmee onze zonden, zeg maar, 'plaatsvervangend' werden gestraft; dan

hoefde Hij niks meer te vergeven, want dan was alles al voldaan. Vergeving wordt dan ook een heel leeg begrip. Het heeft ook alles te maken, denk ik, met het idee van de Bijbelse gedachte van de slachting. Men denkt bij het offer van de Here Jezus *altijd aan Zijn sterven*, maar ook dat is niet juist. Zijn offer is wat er plaatsvond ná de slachting. Ik bedoel: een dier werd geslacht en *vervolgens* werd het geofferd. De slachting spreekt van de Here Jezus die geslacht is, precies ook op de dag dat het Pascha geslacht werd. En daarna werd Hij geofferd, *steeg Hij op, verrees Hij; gode tot een lieflijke reuk*. En dát offer, dat spreekt van Zijn opstanding! Dus daar gaat het allemaal om.

In feite was de slachting *niet* waar het om ging, die was *noodzakelijk* om het dier te offeren. Maar het was geen eindpunt en ook zelfs niet het hoogtepunt. Het hoogtepunt was juist *dat Hij verhoogd werd en zo verrees voor God*. Dan krijg je een compleet ander beeld. Dan gaat het dus niet meer om sterven en dood. Dan gaat het juist over *de overwinning* op de dood. Kijk, en dát is het Evangelie!

Wolter: En daar gaat mijn volgende vraag ook over. Want we lezen in de Schrift, in 1 Timoteüs 2 vers 6, dat: “Hij zich gegeven heeft tot een losprijs voor allen ...”, en dat hoor je maar heel weinig in predicates.

André: Voor allen bedoel je?

Wolter: Ja, voor allen.

Maar wat is een losprijs? En aan wie werd er dan betaald? Kun je daar iets over zeggen?

André: Ja, het komt er toch weer iedere keer op neer, dat – als je Bijbelse thema's aansnijdt – je steeds weer aanloopt tegen allerlei zwaar theologische orthodoxe vooroordelen. Die de meeste mensen, zeg maar, 'geadopteerd' hebben en, als vanzelfsprekend, worden aangenomen. Maar hier zie je ook weer – men denkt meestal in termen van schuldbetaling – : de mens heeft een *schuld*. 'Wij konden het niet betalen. Jezus kwam en Hij heeft onze schuld betaald.'

Dat vind je ook niet in de Bijbel. Het wordt wel 'een betaling' genoemd, maar dan een *losprijs* en dat is een totaal ander idee. Een losprijs wordt betaald aan *degene die gevangen* houdt. Ik bedoel bijvoorbeeld: je hebt een slaaf of een gevangene in de gevangenis. Die kan worden vrijgekocht en dan wordt er een losprijs betaald. Of iemand die gekidnapt is en gevangen wordt gehouden. Hetzelfde gold voor slaven, die konden worden vrijgekocht en dan werd er een prijs betaald aan degene die vasthield.

Wel, wij – de mensheid als geheel – , zitten vast aan, en zijn slaven of gevangenen van zonde en dood. We zijn doelmisseries, we zijn stervelingen, en Jezus Christus betaalde de prijs. Hij stierf namelijk en dát was *de prijs* om *los te kopen*. En dan komen we weer bij de opstanding uit. Want wat is nou de loskoping?

Dat Hij *opgewekt werd uit de doden*, en zó kon Hij leven geven. En dat is onze *bevrijding*. En zo worden wij ook van onze zonden verlost, dus het is ook een heel lógische gedachte. Die losprijs staat eigenlijk haaks op het hele idee van 'schuldbetaling'.

Wolter: En wat ik dan zo mooi vind, is wat een heleboel mensen niet beseffen: Hij betaalde die prijs *voor allen*, ongeacht of je dat weet of dat je dat niet weet; of je het nu gelooft of niet gelooft. Dus bij wijze van spreken voor onze buurman, buurvrouw, mensen op het werk, iedereen. Die losprijs is betaald ... en dat vind ik zo geweldig!

André: Ja, dat is *all inclusive*. En dat staat ook tegenover elke religie die denkt in de termen van ‘iets te kunnen verdienen bij God’, een plekje in de hemel of zo. God heeft heel de schepping, heel de mensheid, op het oog en het is gewoon een *feit*, zoals het een feit is dat wij allemaal als stervelingen, als zondaren, ter wereld kwamen. Daar hebben we ook niet voor gekozen, en het is ook geen ‘keuze van een mens’ om bevrijd te worden. God heeft dat zo bepaald.

Je begon dit interview met Romeinen 5 vers 18: door één daad *alle mensen* zondaren, alle mensen stervelingen. Door één daad *alle mensen* gerechtvaardigd ten leven. Niet allemaal tegelijk, ^{1Kor.15:22-23} maar we worden tenslotte ook niet allemaal tegelijk geboren.

Wolter: Ja, zo is dat.

Even een heel andere vraag. Waarom is de gekruisigde Christus voor Joden een aanstoot en voor de heidenen een dwaasheid? Dat lezen we in 1 Korinthe 1:23. Ik zou het wel mooi vinden als je daar ook iets over kan vertellen.

André: Ja, de gekruisigde Christus. Dat is Hij die aan het kruis in zwakheid stierf, maar in kracht werd opgewekt. Het is wel opmerkelijk dat Paulus dat zo formuleert voor de

natiën. Hij zegt: “... voor Grieken een dwaasheid, voor Joden een aanstoot of een valstrik of een aanleiding tot vallen”. Je ziet dat eigenlijk ook wel geïllustreerd in de geschiedenis in het boek Handelingen, waar het Evangelie dan via Paulus terecht kwam bij de natiën. Maar ook als hij in de synagoge bij de religieuze orthodoxie terecht kwam, dan struikelde men daarover, dan riep dat veel haat op.

En voor de Grieken – als hij dan bijvoorbeeld in Athene is (dé plek waar wijsheid en filosofie heerst) – was zijn boodschap van ‘een mens die – of een lijk dat (ik zeg het nu eventjes expres zo) – weer levend werd’, een dwaasheid. Paulus riep daar niet zozeer verzet op in de zin van dat ze hem ter dood wilden brengen. Paulus was ‘een dorpsgek’. Iemand die de gedachte heeft dat een dode opstaat, is gewoon dwaas. De Grieken gingen uit van *een onsterfelijke ziel*. Als een mens sterft, dan raakt hij alleen het omhulsel, de kerker, het lichaam kwijt, maar dan was hij pas echt bevrijd. En de ziel, die leeft voort.

‘Nee,’ zegt Paulus, ‘een mens sterft en dan is die mens een dode, maar God gaat de doden levend maken. En dat is inmiddels bij Eén een historisch feit.’

Alleen als hij daarmee in de wereld kwam, bij de natiën, dan was dat dwaasheid.

Bij de Joden riep het – als Paulus de consequenties vertelde over ‘Eén stierf en werd opgewekt en dat is *voor allen*’ ^{2Kor.5:14} – zo enorm veel haat op! Want dat staat haaks op waar we het net al over hadden: de mens die iets wil verdienen. Er valt niks te verdienen; God heeft alles al geregeld. En de mededeling is:

Hij, de Schepper van deze wereld, is *de Redder* van deze wereld, *van alle mensen*, van wie dan ook! En daar kun je niks aan doen. Daar kun je ook niets aan afdoen. Het is een *boodschap* die je mag geloven, maar ook als je nièt gelooft blijft het wáár.

Wolter: En uiteindelijk zal iedereen het geloven ...

André: Ja, **iedereen gaat ‘eraan geloven’, zeker!**

Wolter: Mooi is dat.

André: Het is een enorme luxe als je in zo’n boodschap staat. Ik bedoel: wij hoeven dit ook niet te verkopen, het is een *feit*. Het is geweldig als God je ogen daarvoor opent. En als het kwartje valt en de consequenties doorzien worden; dat geeft zo’n enorme vreugde, hoop en uitzicht! Daarom vertel je het ook graag. Het is een *geweldig bericht*, maar dat maakt ook heel relaxed.

Ik weet gewoon – en dat zeg ik ook altijd – : mensen geloven het nog niet, maar er komt een moment dat ze het zullen geloven en dat God hún de ogen opent. Van wie dan ook, ook van mensen die nu heel erg afwijzend zijn. Als Hij mijn ogen kan openen en die van jou ... zou Hij dan niet de ogen van die ander kunnen openen? Als Hij de ogen van Paulus kon openen, die er totaal niks van wilde weten?! Later zegt Paulus tegen Timoteüs in een brief: “Zijn genade heeft mij overweldigd” (1Tim.1:14, letterlijke weergave). En dan valt er niks meer te kiezen. Dat is Gods – zoals de oude gereformeerden dat vroeger noemden – “onwederstandelijke genade”. Dat wil zeggen: het is

niet te weerstaan en zo is het maar net.

Wolter: Ja, dat is het inderdaad, en dat geeft zo'n vreugde en rust eigenlijk.

André: Het is een feit, dus ook iets waar je op kunt staan. Het is een rots, dat wankelt niet. Het heeft dus ook niks te maken met mijn emoties; als ik het 'even niet zie', dan is het niet minder waar. Kijk, dat is de vrede die het ook geeft.

Wolter: En dat is ook waarom we het aan elkaar vertellen natuurlijk. We bemoedigen elkaar daarmee, prachtig. Je had het net over de dood. De Heer was natuurlijk een aantal dagen in het graf. En we weten vanuit de Schrift dat de dood 'een terugkeer' is. Het wordt beschreven als 'een slaap', en we weten in ieder geval dat de dood geen 'andere vorm van leven' is. Ik noem even een paar teksten.

Prediker 9:5: "... de doden weten niets ...".

Psalm 6:6: **"Want in de dood is Uwer geen gedachtenis;** wie zou U loven in het dodenrijk?"

Jesaja 38:18: **"Want het dodenrijk looft U niet, de dood prijst U niet;** wie in de groeve zijn neergedaald, hopen niet op uw trouw."

Kun je misschien iets zeggen hierover? Want Petrus vertelt in 1 Petrus 3:18-20a: "Want ook Christus is eenmaal om de zonden gestorven als rechtvaardige voor onrechtvaardigen, opdat Hij u tot God zou brengen: Hij, die gedood is naar het vlees, maar levend gemaakt naar de geest, in welke Hij ook heengegaan is

en gepredikt heeft aan de geesten in de gevangenis, die eertijds ongehoorzaam geweest waren ...”. En dan gaat het over de dagen van Noach.

Als ik die tekst zo lees, dan lees ik hem zo: Hij is levend gemaakt naar de geest, en dat is de verkondiging geweest. Onder andere ook naar die geesten in de gevangenis. Klopt dat als ik het zo mag toelichten?

André: Ja, ik ben het daar volledig mee eens. Daar is denk ik heel veel meer nog over te melden. Je komt dan bij de vraag uit wie die geesten in de gevangenis zijn. Ik denk dat het te ver voert om daar nu wat dieper op in te gaan. Trouwens dat staat er wel bij, hoor. Dat zijn zij, die ooit in de dagen van Noach leefden. Dan gaat het vooral over die “zonen Gods”, die zich vermengden met de dochters van de mensen. En zij zijn omgekomen in de zondvloed, maar zij waren dus eigenlijk geesten.

Christus is heengegaan en opgestaan. En als zodanig – de opgewekte – was Zijn triomf een verkondiging aan die geesten die daar gevangen zijn.

Wolter: Ja, dus net zoals de sterren een verkondiging zijn van heel het Evangelie.

André: De hemelen vertellen Gods eer.

Wolter: Dus het opstaan van de Heer – de Vader wekte Hem op – dát is de verkondiging. Daar gaat een verkondiging vanuit.

André: Ja, en dus niet wat er dikwijls van gemaakt wordt. Dat is dat: Jezus stierf en, in die dagen dat Hij gestorven was, nog in

het graf lag. En dat Hij toen in de geest – dat wil zeggen: vóór Zijn opstanding – al heengegaan zou zijn en verkondigd zou hebben aan die geesten in de gevangenis.

Dat staat er niet en het is uiteindelijk dus gewoon ontsproten aan de dikke duim. Maar dat kon alleen maar zo gebeuren, doordat men geen zicht heeft op wat ‘dood’ is.

Ik had het zojuist over de dwaasheid van de Grieken, die menen dat de ziel onsterfelijk is. In feite is dat natuurlijk een gedachtegang die algemener in religieuze kringen leeft. Een mens sterft niet echt. Dood wordt ontkend en dat doet de Bijbel niet. Maar toen Jezus in het graf lag, was Hij dóód. Hij was dood en op de derde dag wekte God hem op. En als God Hem niet had opwekt, dan was Hij nog steeds dood geweest.

Dat *grote contrast* tussen dood en opstanding – dat dood ook werkelijk dóód is – geeft ook die enorme kracht aan *de verkondiging van de opstanding* en de *opgewekte Christus*. Want als dood een andere vorm van leven is, wat is er dan nog zo bijzonder aan opstanding? Dat is helemaal geen groot contrast, want dat zou eigenlijk gewoon ‘suiker op de honing’ zijn. Dat denken een heleboel mensen ook. Mensen sterven en zeggen van: ‘Ja, maar ze zijn gelovig en nou leven ze voort. En nu juichen ze voor Gods troon en ze zullen ook nog een keer opstaan.’ En dan denk ik van: hoezo, als ze daar nu al zijn en wat betekent dan de opstanding?

In feite is het een ontkenning van de enorme betekenis van de opstanding. Het wordt eigenlijk iets zinloos in de beleving, denk ik, van heel veel mensen. Van veel christenen is dat ook zo. Voor hen betekent opstanding eigenlijk niks bijzonders,

omdat men dat idee heeft van ‘een onsterfelijke ziel’. Het is een heel verhaal natuurlijk, maar dat zijn zo van die overwegingen.

Wolter: Als je aan de traditionele visie vasthoudt, waarin de Heer op Goede Vrijdag is gestorven, Stille Zaterdag in het graf was en dan op zondag opstond, dan kom je maar tot twee nachten. Terwijl de Heer toch – dat lees je in Matteüs 12:40 – *drie dagen* en *drie nachten* in het graf was. Kun je daar iets over zeggen?

André: Ja, daar hebben we weer zo’n kwestie, waar de Bijbelse getuigenis echt zo duidelijk aanbots tegen dat wat klassiek traditioneel gedacht wordt. Je hebt het over het idee bij Pasen: Goede Vrijdag en Stille Zaterdag. Maar het botst inderdaad met de gedachte van dat de Heer *drie nachten* in het graf was. Daar is trouwens heel wat om te doen hoor. Ik wil niet de indruk wekken dat alle vragen daarover zo eventjes ‘in een paar minuten’ opgelost kunnen worden, want de kwestie is misschien complexer dan je op het eerste gezicht zou denken. Maar dat neemt niet weg, dat de Bijbel – als je het mij vraagt – daar toch echt duidelijk over is: dat de Heer *drie nachten*, ook naar eigen zeggen, in het graf heeft vertoefd.

“Want gelijk Jona drie dagen en drie nachten in de buik van het zeemonster was, zo zal de Zoon des mensen in het hart der aarde zijn, drie dagen en drie nachten.” Mat.12:40

En Hij werd op de dag van Pascha geslacht. Ook dat, wat ik nu zeg, is trouwens omstreden maar: “ons Pascha is geslacht”.

1Kor.5:7

En precies op de dag die God daar al 1500 jaar daarvoor had gefixeerd. Namelijk op de veertiende *Nisan*⁵, de veertiende *Aviv*. En vervolgens krijg je *de vijftiende Nisan*, en *de vijftiende Aviv*. En de vijftiende, dat was altijd een dag, waarbij niet gearbeid zou worden. Dat lees je ook in Leviticus, dus in de praktijk was dat een sabbat. ^{Lev.23:3}

Maar daarna kreeg je nóg een sabbat. Dat lees je in de Evangeliën, dat de Here Jezus “opstond *na* de sabbatten”, meervoud en dat wordt meestal wat weg-vertaald.

Dus Hij heeft *twee sabbatten* in het graf vertoefd, en dat is heel goed te verklaren. En dat is dat Hij stierf, de dag erop was het de vijftiende *Nisan* en dat was een *jaarlijkse sabbat*. En daarop kreeg je de *wekelijkse sabbat*, de zaterdag; en dat was dus *dag twee* in het graf. En vervolgens, de zondag daarop – daags na de wekelijkse sabbat – werd Hij vroeg in de ochtend, *op de derde dag*, opgewekt door God uit de doden. En dat is dus *na twee dagen, óp de derde dag*, maar *na drie nachten*.

Dus het was niet op vrijdag, maar op donderdag dat Hij stierf. Is dat nou het allerbelangrijkste, op wat voor dag Hij stierf? Nee, maar ik vind het wel van belang dat Hij stierf *op de veertiende*.

Het is trouwens vanuit Bijbels belang, dat Hij opgewekt werd op ‘de dag van de eerstelingsschoof’. Dat is ook weer zo eigenaardig, want Hij stierf op de dag van het Pascha. Maar Hij werd opgewekt als eersteling, op de dag van de eerstelingsschoof, en dat moest altijd een dag na de wekelijkse sabbat zijn, dat lees je ook in Leviticus 23. En toen was Hij *de eersteling uit de doden!*

Wolter: Dat is mooi dat je dat nu benoemt. Jij wist dat niet, maar ik had een vraag geschrap: Waarom Maria Hem niet mocht aanraken? Maar dat heeft natuurlijk te maken met dat Hij Zich eerst nog moest tonen aan God de Vader.

André: Ja, amen!

Wolter: Beeldend wordt dat uitgebeeld in die eerstelingschoof volgens mij.

André: Ja, er komen heel wat kwesties zo ter sprake in zo'n gesprek, waar je wat vragen over en weer voorlegt. Maar inderdaad, je leest dat de Here Jezus dat zegt, als Hij als eerste dan Maria vroeg in de ochtend treft. Zij denkt dat het de tuinman is, en dan noemt Hij haar naam, en dan valt ze voor Zijn voeten neer. En dan zegt Hij: "Houd Mij niet vast, want Ik ben nog niet opgevaren naar de Vader; maar ga naar mijn broeders en zeg hun: Ik vaar op naar mijn Vader en uw Vader, naar mijn God en uw God." ^{Joh.20:17}

Later in de ochtend dan lees je dat die andere dames, vriendinnen van Maria, Hem wèl vastgrijpen. ^{Mat.28:9} Inmiddels was de Here Jezus al ten hemel gevaren. Als de eersteling is Hij voor het aangezicht van God (JAHWEH) bewogen, zoals het in Leviticus 23 beschreven wordt. Hij moest eerst naar Zijn Vader toe, en daarom mocht Hij nog niet vastgegrepen worden.

Wolter: Waarom is de opstanding van de Heer onze zekerheid? Sterker nog, de zekerheid van iedereen omdat uiteindelijk allen het leven zullen ontvangen?

André: Nou, Hij stierf om te kunnen opstaan uit de doden. Hij was de eersteling, en de eersteling is *de garantie*. De rest zou nog volgen, en dan komen we weer terug op Adam. Nu dan niet via Romeinen 5, maar 1 Korinthe 15:22-23: “Want evenals in Adam allen sterven, zo zullen ook in Christus allen levend gemaakt worden. Maar ieder in zijn eigen rangorde, Christus als eersteling ...”.

Op de dag van de eerstelingsschoof, werd Hij opgewekt en de rest volgt ook. En de volgende afdeling is, die van Christus zijn in Zijn *parousia*⁶ (NBG: “... vervolgens die van Christus zijn bij Zijn komst ...”).

Dat is de toekomst. Dus er is er nu nog maar Eén die onsterfelijkheid heeft, en dat is Christus. Hij is opgewekt uit de doden, en de volgende rangorde is ‘die van Christus zijn’. En uiteindelijk doet Hij de dood teniet (1 Korinthe 15:27; letterlijke vertaling). Hoe doet Hij dat? Door *allen* levend te maken⁷. Dat vind ik zo geweldig!

Het ‘teniet doen van de dood’, dat is een positieve daad. Je zou zeggen van niet want *de dood* doet teniet. Ja, en nou doet *Hij* de dood teniet, en dat betekent: twee keer negatief is positief. In dit geval ook.

Je leest in 1 Korinthe 15:20: “Hij moet heersen *totdat* ...”. En de laatste vijand die Hij teniet doet, dat is de dood. Dus aan het einde van Zijn heerschappij, zal Hij *allen* levend maken. En als allen levend gemaakt zijn, ja, dan is er geen dood meer. En dat is ook het einde van Zijn heerschappij, dat lees je ook, dan is Zijn missie echt vervuld. En dan zal Hij ook een volmaakt Koninkrijk overdragen aan Zijn God en Vader. Ja, en dan wordt

God alles in allen, ^{1Kor.15:28} en ontbreekt er niemand meer want dan zijn allen levend gemaakt. En dan is ook alles rechtgezet wat er nog rechtgezet moest worden en dat is volmaakt. Dan breekt er echt een heel nieuwe fase aan.

Wolter: Je hebt eigenlijk hiermee ook mijn vraag beantwoord, die ik nog had staan: Wat betekent het dat “de dood verzwolgen is in de overwinning”, 1 Korinthe 15:54?

André: Ja, hoe wordt de dood teniet gedaan? Doordat ze verzwolgen wordt in de overwinning. Doordat alle doden worden levend gemaakt, is er geen dood meer. En wát een uitkomst van al Gods wegen! Dat is *de ultieme prediking*, de ultieme boodschap van “de dood ís overwonnen” – verleden tijd – en de dood zal daarom ook teniet gedaan worden! Allen worden levend gemaakt. Ja, dat is het Evangelie.

Er staat ook in 2 Timoteüs 1 vers 10, dat Paulus zegt: “... onze Heiland, Christus Jezus, die de dood van zijn kracht heeft beroofd en onvergankelijk leven aan het licht gebracht heeft door het evangelie”.

Het Evangelie is de boodschap dat Christus Jezus onvergankelijk leven aan het licht brengt en de dood teniet doet. En ook nu, als je dit ter sprake brengt, ‘*clasht*’ dat weer met wat traditioneel gepredikt wordt. Want daar wordt de dood nooit teniet gedaan. In de traditionele theologie spreekt men – en waarschuwt men van de kansel ook altijd – voor ‘de eeuwige dood’, de *nimmer eindigende* dood. Nou dat is een regelrechte aantasting van het Evangelie, want er bestaat niet zoiets als ‘een nimmer eindigende’ dood. De boodschap is juist, dat de

dood teniet wordt gedaan en dan is er geen dood meer! En dat laat zich ook verstaan, want dat is écht Evangelie. Echt Evangelie, want deze boodschap is geen ‘aanbod’, maar het is een *mededeling*⁷. En daar wil ik dan mee eindigen.

Wolter: Ik had nog wel wat vragen staan, maar dat komt misschien een volgende keer.

André: Wellicht dat er nog een keertje een vervolg komt.

Wolter: We zullen het zien. André, hartelijk dank voor alle bemoedigende woorden. Voor de geweldige boodschap die je brengt. Voor het goede bericht, wat we zo mogen horen en waar we geweldig blij mee zijn.

André: Het was mij een groot genoegen, Wolter, om je hier te ontvangen en om deze dingen met elkaar te bespreken. Ik wil alleen maar een doorgeefluik zijn van *dat wat er staat geschreven*, want ik hoef het niet mooier te maken, het is geweldig.

Wolter: Ja, inderdaad, daar sluit ik mij helemaal bij aan.

André: Top!

Wolter: Dank je wel.

Noten:

¹ Bekend is dat de Bijbel niet veel moet hebben van sterrenwichelarij. Daar is een heel goede reden voor. Het gebeuren in de wereld in het algemeen en in ons persoonlijke leven in het bijzonder wordt niet geregisseerd door sterren(-beelden) maar door Hem die de sterren gemaakt heeft. Maar trek a.u.b. hieruit niet de verkeerde conclusie! Sterren hebben ons wel degelijk héél veel te vertellen. Psalm 19 zegt dat de hemelen Góds eer vertellen en dat ze, nacht in nacht uit, kennis aan het mensdom predikt. M.a.w. de sterrenhemel spreekt niet van *ons* leven (dat willen horoscopen ons laten geloven) maar van *Gods* eer en van *Zijn* werk! Bedenk daarbij dat God niet alleen alle namen van sterren kent (Psalm 147:4) maar ook dat Hij de sterren*beelden* maakte. In Job (9:9) staat: “Hij maakt de Beer en de Orion, de Pleiaden en de Kamers van **het Zuiden**”.

De God die ons de heilige Schriften heeft gegeven, is dezelfde God als die ook de sterrenbeelden maakte. Het hoeft ons dan ook niet te verbazen, dat het verhaal van de sterrenbeelden overeenkomt met het plot van de Bijbel. Het verhaal van de sterrenbeelden gaat terug op de (zogenoemde) moederbelofte (Genesis 3:15) waar God aan de mensheid een Verlosser belooft die door strijd heen, de overwinning behaalt. Stuk voor stuk gaan de sterrenbeelden daar over. Alle volken kennen deze oeroude overleveringen. Verwezen heb ik naar de beroemde Sfinx in Egypte, een duizenden jaren oud monument dat als embleem verwijst naar de kop en staart (begin en einde) van de

Dierenriem. De Zodiak begint bij de Maagd en ze eindigt bij de Leeuw ... **Wie vertrouwd is met Bijbelse symboliek herkent** hier direct één van de rode draden in de Bijbel.

Bron: Piet, A. (2004). *Het Evangelie in de sterren*. GoedBericht, <https://goedbericht.nl/het-evangelie-in-de-sterren/>

² Waar leert de Schrift dat op het kruis *onze schuld vereffend* werd en *voor onze zonden betaald*?

Christus stierf voor onze zonden – niet om ze te betalen, maar om ons *ervan te bevrijden*: “En in Hem hebben wij de verlossing (letterlijk: vrijkoping) door Zijn bloed, de vergeving (invrijheidstelling) van de overtredingen, naar de rijkdom Zijner genade ...”. ^{EF.1:7}

Het centrale idee is *bevrijding*. Bij ‘vrijkoping’ denken we aan een losprijs die wordt betaald, zodat de gevangene of slaaf *in vrijheid wordt gesteld*. Indirect wordt naar de losprijs verwezen in de woorden “door Zijn bloed”. Het bloed spreekt van het slachtoffer. Jezus’ sterven aan het kruis was de losprijs. Die prijs betaalde Hij om op te kunnen staan en daarmee de dood te overwinnen. De dood waarin heel de mensheid is gevangen. De dood is *de gevangenis*, dus het opstandingsleven is *de bevrijding*.

De meeste vertalingen spreken niet van ‘invrijheidstelling’ maar van ‘vergeving’. Dat is jammer, want die betekenis is veel te smal. Het Griekse woord *aphesis* betekent letterlijk

‘loslating’. Zo wordt het ook vertaald in Lucas 4:19, waar sprake is van “loslating van gevangenen”.

Aphesis betekent niet slechts dat het verleden niet meer wordt aangerekend, maar dat iemand nu in vrijheid wordt gesteld.

Zij die geloven zijn “in de geliefde”, ^{Ef.1:6} en één gemaakt met Hem in Zijn opstanding. Zo rekent God. En dus strijden we niet tegen de zonden (misstappen) en tobben we er evenmin over.

We léven ... onbekommerd voor God. Dat is invrijheidstelling!

Bron: Piet, A. (2010). *Het leerstuk dat Jezus stierf als genoegdoening voor onze zonden*. GoedBericht, <https://goedbericht.nl/christus-dood-een-genoegdoening/>

Bron: Piet, A. (2018). *Efeze 1:7 – vrijkoping*. GoedBericht, <https://goedbericht.nl/rubriek/efeze-17-vrijkoping/>

³ De term *sanhedrin* (ook wel *sanhedrien*, Hebreeuws: סְנֵדֵדְרִין) duidde in het jodendom een bijeenkomst aan. De aard van een dergelijke bijeenkomst is afhankelijk van de context en kan uiteenlopen van een raadpleging tot een proces. Het sanhedrin uit de *Misjna* (Hebreeuws: מִשְׁנָה, ‘herhaling’ of ‘leer’: omvat de zogeheten mondelinge leer van de Thora en bevat een toelichting op de geboden en verboden aan het Joodse volk die in de Thora zijn opgenomen), bestond uit 71 mannen: een voorzitter, de *nasi* (soms was dit de hogepriester), een vicevoorzitter juridische zaken (*Av Beit Din*) en 69 algemene leden. Om deze reden duidt ‘het *sanhedrin*’ in moderne

Europese talen het joodse gerechtshof aan, of een ander opperste gerecht of hoge raad in het eerste-eeuwse Palestina.

Bron: Wikipedia,

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Sanhedrin_\(gerechtshof\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Sanhedrin_(gerechtshof)),

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Misjna>

⁴ Het behaagde God (JAHWEH) dat Jezus werd verbrijzeld, Jes.53:10 als bewijs van Gods ultieme liefde. Rom.5:8 Geen haat zo groot, of Gods liefde overtreft dit altijd! Door het bloed van het kruis zal elk schepsel worden verzoend, Kol.1:20 dat wil zeggen: veranderen van een vijand in een liefhebber van God. Dat de Zoon van God de kruisdood moest sterven, was om Gods overtreffende liefde te bewijzen en zo vijanden te verzoenen. Dát zijn Bijbelse (ant-)woorden!

Bron: Piet, A. (2010). *Het leerstuk dat Jezus stierf als genoegdoening voor onze zonden*. GoedBericht, <https://goedbericht.nl/christus-dood-een-genoegdoening/>

⁵ In de eerste maand, op de veertiende van de maand Nisan, tussen twee avonden is het Pascha voor JAHWEH. Oorspronkelijk heet de maand *Aviv*, dat 'lente' betekent. Het is op deze datum dat Israël terugdenkt aan de dag dat ze als volk werd *verlost* uit Egypte. Dat begon met het slachten van een gaaf, éénjarig lam waarbij het bloed werd opgevangen en vervolgens gesmeerd aan de deurposten. Het was ook precies

op deze datum dat vijftienhonderd jaar later het *Lam van God* werd geslacht.

De Joodse overpriesters hadden haast met het uit de weg ruimen van Jezus. Want een dag later zou immers het feest van Pascha beginnen. Vóór het feest moest de kruisiging van Jezus daarom helemaal rond zijn.

Zonder dat men zich ervan bewust was, hebben de godsdienstige leiders en de priesters van het volk de onschuldige Jezus ter dood gebracht, uitgerekend *op de dag van het Pascha*. Ze hebben hem met een speerstoot geslacht maar zijn beenderen daarentegen niet gebroken. Precies zoals was voorgeschreven voor het Pascha. “Zie het lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt!”

Bron: Piet, A. (2020). *Leviticus 23:5 – 14 Nisan*. GoedBericht, <https://goedbericht.nl/rubriek/leviticus-235-14-nisan/>

Aanvullend artikel:

Op welke datum stierf Jezus?

Stierf Jezus op de veertiende of op de vijftiende van de eerste maand (*Nisan* of *Aviv*)?

Cruciaal in het Bijbels onderwijs is het feit, dat Jezus *het ware Pascha* is. ^{1Kor.5:7} De datum voor deze slachting was eeuwen van te voren reeds vastgesteld: “En in de eerste maand, op de veertiende dag der maand, zal het Pascha voor de HERE (JAHWEH) zijn.” ^{Num.28:16}

Daarbij is het van belang dat de kalenderdag in de Bijbel

gerekend wordt “van avond tot avond”, zoals we lezen van de grote Verzoendag en de sabbat: “Het zal u een volkomen sabbat zijn en gij zult u verootmoedigen. Op de negende van de maand, des avonds, van avond tot avond, zult gij uw sabbat vieren.” ^{Lev.23:32}

Het Pascha is in de Schrift in de eerste plaats de aanduiding van het lam dat *op die dag* geslacht wordt. ^{Ex.12:21} Verder is het de naam van de betreffende datum, ^{Num.28:16} en in de ruimste zin duidt het begrip Pascha zelfs op heel het feest van de ongezuurde broden, dus inclusief de daarop volgende zeven dagen. Tot op vandaag heeft Pascha (of Pesach) in de volksmond deze betekenis.

“Het feest nu der ongezuurde broden, dat Pascha genoemd wordt, naderde.” ^{Luc.22:1}

Op de veertiende van de maand *werd het Pascha geslacht* en tevens zouden op die datum de huizen worden gereinigd van alle zuurdesem, zodat men vanaf de vijftiende een week lang het feest van de ongezuurde broden kon vieren.

“En op de vijftiende dag van deze maand is het feest der ongezuurde broden voor de HERE, zeven dagen zult gij ongezuurde broden eten.” ^{Lev.23:6}

Het feest van de ongezuurde broden ving aan op de vijftiende van de maand. Van deze dag lezen we: “Op de eerste dag zult gij een heilige samenkomst hebben; dan zult gij generlei slaafse arbeid verrichten.” ^{Lev.23:7}

Ongeacht op welke dag van de week deze vijftiende dag viel: het werd gevierd als een sabbat. Vandaar ook dat de kruisiging én de begrafenis van Jezus rond moest zijn, voordat dit feest begon.

“Nu was het na twee dagen Pascha en de ongezuurde broden. En de overpriesters en de schriftgeleerden zochten, hoe zij Hem door list in handen zouden krijgen en doden. Want zij zeiden: Niet op het feest, opdat er geen opschudding kome onder het volk.” Mar.14:1-2

Er was er dus haast bij de kruisiging geboden, omdat de grote, jaarlijkse sabbat stond aan te breken.

“De Joden dan, daar het Voorbereiding was en de lichamen niet op sabbat aan het kruis mochten blijven (want de dag van die sabbat was groot) vroegen Pilatus, dat hun benen gebroken en zij weggenomen zouden worden.” Joh.19:31

Waaruit volgt dat Jezus voorafgaand aan de grote, jaarlijkse sabbat werd gekruisigd. Dat wil zeggen: op *de veertiende van de eerste maand*. Deze kalenderdag begon, zoals gezegd, in de avond tevoren. We lezen daarover: “De dag der ongezuurde broden kwam, waarop het Pascha moest geslacht worden. En Hij (= Jezus) zond Petrus en Johannes uit, zeggende: Gaat heen, maakt het Pascha voor ons gereed, opdat wij kunnen eten.”

Luc.22:7-8

Is dit in strijd met wat we tot dusver hebben gezien? Nee, mits we inzien dat het begrip ‘Pascha’ niet alleen betrekking heeft op het geslachte lam. Het gereedmaken van het Pascha verwijst

naar de activiteiten die verband houden met de bewuste datum. Het gaat over het wegdoen van het zuurdeeg: de grote schoonmaak als voorbereiding op het feest. De maaltijd die Jezus deze avond met zijn discipelen hield, bestond niet uit het eten van een geslacht lam maar van ongezuurde broden. Het was een maaltijd tijdens Pascha en daarom een Pascha-maaltijd.

“En Hij zeide tot hen: Ik heb vurig begeerd dit Pascha met u te eten, eer Ik lijd.” Luc.22:15

Als Jezus de volgende morgen naar het gerechtsgebouw van Pilatus wordt gebracht, dan lezen we het volgende: “En het was vroeg in de morgen; doch zelf gingen zij (= de Joden) het gerechtsgebouw niet binnen, om zich niet te verontreinigen, maar het Pascha te kunnen eten.” Joh.18:28

Jezus had in de avond tevoren het Pascha gegeten en zij moesten het nog eten? Hoe kan dat?

Er zijn ingewikkelde constructies geopperd die inhouden dat Jezus er een andere kalender op na zou hebben gehouden dan zijn volksgenoten. Maar de oplossing is veel simpeler! Het eten van het Pascha is namelijk niet noodzakelijk het eten van het geslachte lam, maar elke ongezuurde maaltijd tijdens het Pascha.

Conclusie:

Jezus stierf op de veertiende dag van de eerste maand. Deze datum begon in de voorgaande avond waarop Jezus met de zijnen het laatste avondmaal vierde. Een maaltijd tijdens

Pascha en dus een Pascha-maaltijd. Tussen deze en de volgende avond (“tussen twee avonden”) zou Hij worden geslacht, precies zoals God reeds eeuwen tevoren had bepaald met betrekking tot het Pascha. De daarop volgende dag, de vijftiende van de maand, was de aanvang van het zeven dagen durende feest en een grote sabbat, en komt alleen daarom al, niet in aanmerking als dag dat Jezus door de Joden zou zijn overgeleverd.

donderdag		vrijdag		zaterdag		zondag	
Jezus in de middag gestorven en tegen de avond begraven	1-STE NACHT	1-STE DAG	2-DE NACHT In de ochtend (10:00-14:00) worden een nacht bij het graf gedaan	2-DE DAG	2-DE NACHT In de ochtend, te die eerste keer de vrouwen bereiden	2-DE DAG vroeg in de morgen is Jezus opgestaan!	
14 Aviv	15 Aviv		16 Aviv		17 Aviv		
Pascha geslacht	1-ste dag feest jaarlijkse sabbat		weelijklse sabbat		dag van de eerstelijnschoof		

Bron: Piet, A. (2013). *Op welke datum stierf Jezus?*
GoedBericht, <https://goedbericht.nl/op-welke-datum-stierf-jezus/>

⁶ *Parousia* is niet slechts één moment. Het woord betekent niet ‘aankomst’ maar letterlijk ‘aanwezigheid’, *presentie*. ‘De parousia van Christus’ is een *periode* waarin een reeks van levendmakingen zal plaatsvinden van al degenen die van Christus zijn.

Bron: Piet, A. (2015). *Drie fasen van levendmaking*.
GoedBericht, <https://goedbericht.nl/drie-fasen-van-levenmaking/>

⁷ Aanvullend artikel:

Ieder in zijn eigen rangorde.

Er is geen hoofdstuk in de Bijbel waar zo'n fundamentele uiteenzetting wordt gegeven over de betekenis van Christus' opstanding, als 1 Korinthe 15. In vers 22 van dit hoofdstuk verklaart Paulus: "Want evenals in Adam allen sterven, zo zullen ook in Christus allen levend gemaakt worden."

Zo universeel als de waarheid is dat in Adam alle mensen stervelingen zijn, zo universeel is de waarheid dat in Christus alle mensen zullen worden levend gemaakt. Paulus vervolgt in vers 23 met: "Maar ieder in zijn eigen rangorde: Christus als eersteling ...".

De levendmaking van alle mensen verloopt in fasen. De eersteling in de levendmaking is Christus.

In deze statement werpt Paulus een belangrijk licht op wat hij hier onder 'levendmaking' verstaat. Er waren heel wat mensen die opstonden uit de dood, denk bijvoorbeeld aan de jongeling van Naïm en Lazarus. Maar al mensen zouden opnieuw sterven. Hun opstanding was een terugkeer in het oude, vergankelijke leven. Geheel anders dan wat er plaatsvond in de hof van Arimathea, "daar wij weten, dat Christus, nu Hij uit de doden is opgewekt, niet meer sterft: de dood voert geen heerschappij meer over Hem". ^{Rom.6:9} In zijn verrijzenis heeft Christus "de dood van zijn kracht beroofd en onvergankelijk leven aan het licht gebracht ...". ^{2Tim.1:10} De levendmaking waar Paulus over schrijft, is meer dan alléén opstanding. Bij levendmaking doelt Paulus op leven dat buiten het bereik van de dood ligt.

In vers 23 schrijft Paulus verder: “... vervolgens die van Christus zijn in Zijn parousia ...”.

Na de verrijzenis van de eersteling, Christus, in het verleden, vindt de volgende fase van de levendmaking plaats tijdens **Christus’ toekomstige *parousia***. Meestal vertaald met ‘komst’, maar letterlijk betekent *parousia* : aanwezigheid. Anders dan **het woord ‘komst’ suggereert**, duidt het niet slechts op één moment van aankomen maar ook op het verblijf daarna. Deze parousia vangt aan bij de wegrukking, ^{1Tes.4:15-17} en zal een vervolg hebben bij Zijn verschijning aan Israël en de volkerenwereld. De volgorde van de gebeurtenissen bij die gelegenheden is nu niet het onderwerp. Het is genoeg om op te merken dat tijdens de periode van de *parousia* op verschillende **tijdstippen zij “die van Christus zijn” deel zullen hebben aan “de eerste opstanding”**.

Na vermelding van de levendmaking van hen “die van Christus zijn” wacht nog één categorie, namelijk de rest van de mensheid. Uitgangspunt immers was, dat *allen* die in Adam sterven in Christus zullen worden levendgemaakt. ^{1Kor.15:22}

Vers 24: “... daarna het einde ...”. Aangezien het onderwerp *de rangorde van levendmakingen* is, doelt Paulus bij ‘het einde’ hier op de laatste levendmaking. Bij welke gelegenheid dat zal plaatsvinden, gaat hij nu uiteenzetten.

Vers 24-26: “... wanneer Hij het koninkrijk aan God de Vader overdraagt, wanneer Hij alle heerschappij, alle macht en kracht onttroond zal hebben. Want Hij moet als koning

heersen, totdat Hij al zijn vijanden onder zijn voeten gelegd heeft. De laatste vijand, die onttroond wordt, is de dood ...”

De gebruikelijke uitleg is dat Paulus in deze verzen zou doelen op de opstanding van oordeel, bij de grote witte troon, na de duizend jaren. ^{Op.20} Maar dat is om twee redenen onmogelijk.

1. Bij de grote witte troon vindt geen levendmaking plaats, zoals Paulus beschrijft in 1 Korinthe 15. Er vindt inderdaad een **opstanding plaats “van de overige doden”**, ^{Op.20:5} maar zij van wie de naam niet staan opgetekend in het boek des levens, **zullen terechtkomen in de poel van vuur en een “tweede dood”** ondergaan. ^{Op.20:14} Zij zijn opgestaan *om opnieuw te sterven*. Bepaald geen leven dat ‘buiten het bereik van de dood’ ligt.

2. Bij de grote witte troon is Christus’ heerschappij nog niet ten einde gekomen. Christus zal niet alleen heersen gedurende de duizend jaren maar ook daarna, zoals onder andere Openbaring 22:5 laat zien. Wanneer een nieuwe hemel en een **nieuwe aarde zal zijn gekomen, zal Christus’ heerschappij** worden voortgezet. De reden daarvoor is eenvoudig: Christus moet als koning heersen *totdat de dood als laatste vijand zal zijn teniet gedaan*. En aangezien bij de aanvang van de nieuwe **hemel en de nieuwe aarde, nog velen in “de tweede dood”** zullen zijn, ^{Op.21:8} **zal Christus’ heerschappij voortduren**. De dood is daar weliswaar onder controle (want niemand sterft meer) maar nog niet teniet gedaan. Ook zullen volkeren nog steeds genezing behoeven. ^{Op.22:2}

Waarmee is aangetoond dat Paulus bij “het einde” niet doelt op ‘de opstanding van oordeel’ bij de grote witte troon. Deze gebeurtenis speelt in Paulus’ betoog in 1 Korinthe 15 geen rol omdat het geen levendmaking betreft, zoals Christus dit als **eersteling onderging**. Met “het einde” doelt Paulus onmiskenbaar op een (veel) latere gelegenheid. Dat is wanneer **Christus’ heerschappij voltooid zal worden** door het teniet doen van de dood, dat wil zeggen: door allen die nog dood zijn definitief levend te maken!

Dán en niet eerder, **is Christus’ missie** ^{Rom.5:18} geheel volbracht. Een volmaakt Koninkrijk, waar elk creatuur is ondergeschikt, waar geen dood meer is en (dus) allen zullen zijn levendgemaakt, zal Christus aan Zijn God en Vader overdragen. En dan ... wanneer *alles* Hem onderschikt is, zal ook de Zoon zelf zich aan Hem onderschikken, Die Hem alles onderschikt heeft, opdat God zij ALLES in ALLEN.

Bron: Piet, A. (2012). *Ieder in zijn eigen rangorde*. GoedBericht, <https://goedbericht.nl/ieder-in-zijn-eigen-rangorde/>

⁸“De levende GOD is de Redder van alle mensen, speciaal van gelovigen”, schrijft Paulus zwart-op-wit in 1 Timoteüs 4 vers 10. Het is de boodschap waarvan hij zegt: “Ze is betrouwbaar en alle aanneming waard”, en om deze boodschap arbeide hij en **werd hij gesmaad**. Het is Paulus’ *mission statement*. De boodschap van genade, die hij onder de natiën mocht herauten, is onbegrensd en onvoorwaardelijk! De andere kant

van de medaille is: religie kan hier niets mee. De christelijke religie evenmin. Ja, zij spreken graag over 'het aanbod van genade', maar Paulus' boodschap is geen aanbod. Het is een mededeling. Een bericht, zeg maar gerust: een goed bericht en het beste nieuws!

Bron: Piet, A. (2020). *Geveinsd geloof*. GoedBericht, <https://goedbericht.nl/geveinsd-geloof/>

De Zeventig Boeken

De Zeventig Boeken staat voor:

De ene God en de ene Middelaar, de mens Christus Jezus, Die Zich gegeven heeft tot een losprijs voor allen. ^{1Tim.2:5}

De Schriften ^{2Tim.3:16-17} en Schriftonderzoek. ^{Hand.17:11} In het bijzonder het Evangelie van de apostel Paulus wat eeuwenlang verzwegen was. ^{Rom.16:25} Waarin hij, als de beheerder van de genade Gods, ^{Rom.3:2} zaken bekend mocht maken als: verzoening, ^{Rom.5:10} om niet gerechtvaardigd zijn, ^{Rom.3:24} het plan der aeonen (wereldtijdperken), ^{Ef.3:11} en het uiteindelijk doel: God, alles in allen. ^{1Kor.15:28}

Omdat het boek van de Psalmen officieel vijf boeken telt, en niet slechts uit één boek bestaat, tellen we in totaal 70 boeken in de Schrift. In verschillende Bijbelvertalingen (zoals de NBG-vertaling) staat het boek boven deze psalmen (1-42-73-90-107) vermeld.

dezeventigboeken.nl

Youtube kanaal: [De Zeventig Boeken](#)

GoedBericht

GoedBericht wijst op de ene GOD, Die alles beschikt en bij Wie nooit iets mis gaat. Zij wijst op Jezus Christus als Redder der wereld. Jazeker, van *alle* mensen. Omdat GOD nooit laat varen de werken van Zijn handen!

Uitgangspunt is de Bijbelse boodschap zoals Paulus dit als “apostel en leermeester van de natiën” heeft mogen bekendmaken. GoedBericht wil uitsluitend wijzen op wat “er staat geschreven”. Want “de Schrift” *bewijst en verklaart* zichzelf.

goedbericht.nl

Dit is een uitgave van *Stichting Evangelie Om Niet*

Het Evangelie spreekt van de ene God,
Die **OM NIET** alle mensen redt, verzoent,
levend maakt en rechtvaardigt!

Gratis online boeken lezen, delen en downloaden
(ook in boekvorm of als bookazine verkrijgbaar)

evangelieomniet.nl

De Zeventig Boeken

Q & A

- Was Adams ongehoorzaamheid een verrassing voor God?
- 'De moederbelofte'?
- Het Evangelie in de sterren
- Hoe wist de Heer dat Hij zou sterven en opstaan?
- Voorbeelden van voorzeggingen en typen
- Waarom is het sterven van de Heer de basis van het Evangelie?
- Wat betekent het dat Christus stierf voor onze zonden?
- Droeg Jezus plaatsvervangend de straf voor onze zonden?
- Hoezo "om onze overtredingen werd Hij doorboord"?
- Hoe moeten we 1 Petrus 2:24 lezen?
- Was Jezus' sterven het offer?
- Wat is "de losprijs" en aan wie werd deze betaald?
- All inclusive!
- Hoezo "voor Joden een aanstoot en voor de heidenen een dwaasheid"?
- Een 'onsterfelijke ziel'?
- Redder van iedereen!
- "Gepredikt aan de geesten in de gevangenis"? 1 Petrus 3:19
- Wat is 'dood'?
- Goede vrijdag? Twee nachten in het graf?
- Waarom mocht Maria Jezus niet aanraken direct na de opstanding?
- De opstanding van Christus als eersteling
- "Ieder in zijn eigen rangorde."
- Het teniet doen van de dood = de levendmaking van allen!

ISSN 2772 5308

Evangelie

OM
NIET!